

Stockholm den 9 maj 2017

Till

Utbildningsdepartementet
103 30 Stockholm

U2017/00057/S

Attentions remissvar över betänkandet ”Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94)

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom t.ex. skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna.

Riksförbundet Attention har tagit del av remissen ”Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94) och vill framföra följande synpunkter.

Inledning

Vi anser att utredningen tagit sig an en mycket viktig och angelägen fråga och vi ser många goda resonemang i betänkandet. Vi tror att utredningens förslag kan bidra till förbättringar när det gäller frånvaro. Men för att stor skillnad ska göras behövs ökad kunskap i skolorna om hur man skapar förutsättningar för alla elever att klara skolan. Bland de elever som är omfattande frånvarande är elever med NPF överrepresenterade. Vår erfarenhet är att frånvaron beror på att skolan inte har tillräcklig kunskap och organisation för att möta eleverna utifrån deras behov och förutsättningar. För många leder det till slut till svårigheter att vistas i skolan, och för alltför många, sjukskrivning och utbrändhet.

Skolan har inte tillräcklig kunskap att möta de här elevernas behov. I Attentions senaste skolenkät anser bara 16 procent av föräldrarna att barnets lärare vet tillräckligt för att anpassa undervisningen.¹ Fyrtio procent menar att kunskaper saknas. Fyra av fem lärare uppger i en undersökning som Karolinska Institutets Center of Neurodevelopmental Disorders (KIND) gjort att de saknar tillräcklig kompetens för att ge elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) rätt förutsättningar för sin skolgång.² Exempel på hur elever med NPF far illa i skolan lyfts

---

¹ ”Fortfarande svår skolgång för många elever med NPF” – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen, Riksförbundet Attention 2016.

² <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/skola/article21609262.ab>

ständigt i media, men även granskningar från skolmyndigheterna visar på brister och behov av ökad kunskap. Att brister i stöd leder till frånvaro, visar också Attentions ovan nämnda skolenkät. En tredjedel av de föräldrar som upplevt brister i stödet uppger hög frånvaro som en följd av det och nästan hälften uppger att barnet inte vill gå till skolan som en konsekvens av bristerna.

Alla elever har rätt till en tillgänglig utbildning. För att det ska bli verklighet behövs en ordentlig upprustning i våra svenska skolor, vad gäller kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, hur tillgängliga lärmiljöer skapas och betydelsen av samverkan inom skolan och mellan olika professioner samt hur det kan ske på ett framgångsrikt sätt. Det behövs också en satsning på ledarskapet i syfte att stödja uppbyggnaden av en skolorganisation som skapar förutsättningar för alla elever, där ett systematiskt och medvetet kvalitetsarbete är i fokus.

Denna utredning är ett viktigt led i arbetet för en skola för alla, men vi önskar att den i större utsträckning lade förslag som stärker ovanstående.

4.7.2 Utredningen bedömer att nationell statistik om frånvaro behövs

Utredningens bedömning: Regeringen bör ge Statens skolverk i uppdrag att samla in och redovisa nationell statistik om såväl giltig som ogiltig frånvaro.

Attention tillstyrker utredningens bedömning. Det är mycket viktigt att såväl giltig som ogiltig frånvaro följs upp. Giltig frånvaro, på samma sätt som ogiltig, kan vara ett uttryck för en skolsituation som inte fungerar för eleven. Det är därför viktigt att fånga upp även den giltiga frånvaron och ta reda på vilka åtgärder som kan förbättra elevens skolgång. All frånvaro påverkar elevens möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.

5.4.2 Utredningens bedömning om registrering av frånvaro

Utredningens bedömning: Skolan bör uppmärksamma, registrera och analysera både giltig och ogiltig frånvaro vid varje lektion.

Attention tillstyrker utredningens bedömning. Det är mycket viktigt att såväl giltig som ogiltig frånvaro uppmärksammas, registreras och analyseras. Giltig frånvaro, på samma sätt som ogiltig, kan vara ett uttryck för en skolsituation som inte fungerar för eleven. Det är viktigt att i ett tidigt skede ta reda på orsakerna till frånvaron, analysera dem och vidta åtgärder utifrån elevens situation. Detta bör ske i delaktighet med elev och vårdnadshavare.

Vår erfarenhet är att frånvaro hos elever med neuropsykiatriska svårigheter är föranledda av brister i skolans bemötande av eleverna. Åtgärder behöver därför vidtas inom skolans verksamhet, såsom anpassningar i lärmiljön utifrån elevens behov samt kompetensutvecklingsinsatser för personalen. Men det kan också handla om åtgärder som involverar andra instanser, exempelvis kontakt med barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten, och där en samverkan med skolan är viktig.

Utmärkande för NPF är att de svårigheter som kan följa kan upptäckas tidigt. Här ser vi emellertid behov av ökad kunskap för att uppmärksamma tecken och signaler om att en elev kan vara i behov av stöd. Här skulle skolan i större utsträckning i ett tidigt skede ta tillvara på informationen från föräldrarna. Om föräldrarnas oro och synpunkter skulle tas tillvara i ett tidigt skede, skulle barnet få stöd tidigare och slippa onödigt lidande.

5.4.3 Utredningens bedömning om gemensamma variabler och riktlinjer för uppföljning av frånvaro

Utredningens bedömning: Registrering av frånvaro bör ske utifrån gemensamma variabler och riktlinjer för uppföljning. Uppföljningen bör även möjliggöra en analys av frånvaron per dag och över tid på individ- och grupp nivå.

Statens skolverk bör ges i uppdrag att i allmänna råd ta fram variabler och riktlinjer för skolors uppföljning av frånvaro på individnivå.

Attention tillstyrker utredningens bedömning. Vi instämmer i utredningens bedömning att uppgift om lärare ska finnas som en central variabel i systemen för uppföljningen. En elevs frånvaro kan absolut ha att göra med undervisningssituationen. Det är också viktigt att funktionshinders- och brukarorganisationerna görs delaktiga i framtagande av de allmänna råden.

5.4.4 Utredningens bedömning om en närvarofunktion på varje skola

Utredningens bedömning: På varje skola bör det finnas en funktion som kontinuerligt följer frånvaro på individ- och skolnivå.

Attention tillstyrker förslaget. Vi vill betona vikten av att tillräckligt med tid avsätts för denna funktion så att syftet med uppgiften uppfylls. Är det denna person som också ska analysera frånvaron är det viktigt att den personen har god kompetens om riskfaktorerna. Det är också viktigt att en sådan person är bra på att bygga relationer med eleverna samt att det finns möjlighet för eleverna att prata med flera personer ifall kontakterna inte skulle fungera.

6 Riskfaktorer för frånvaro

I detta avsnitt diskuteras riskfaktorer för frånvaro.

I avsnittet 6.4.1 redogörs för skillnader i synen på orsaker till frånvaro. Av den framgår att skolan pekar främst mot faktorer inom familjen eller hos eleven, föräldrar rapporterar primärt skolfaktorer och elever skolfaktorer och sociala faktorer. Utredningen skriver också att skillnaden i synen på vad som bidrar till frånvaro kan resultera i att fel insatser ges. Attention instämmer i detta, och vill lyfta vikten av att skolan lyssnar in eleven och elevens vårdnadshavare. Eleven är expert på sin egen livssituation och har oftast själv bra svar. Men vi vill också lyfta vårdnadshavarna som en resurs. Vårdnadshavarna känner sitt barn och har lång erfarenhet av barnets behov och förutsättningar.

Utredningen skriver också att det är nödvändigt att de verksamheter som möter barn och ungdomar har kunskap om riskfaktorer för frånvaro, vilket vi instämmer i. Men vi saknar förslag som tillgodoser detta.

Längre fram i avsnittet anges funktionsnedsättning som en individfaktor, dvs. en faktor som kan hänföras till eleven, och inte som en skolfaktor. Det vänder vi oss emot. Såväl rapporter från Skolinspektionen, Skolverket och våra egna enkät rapporter visar på skolans svårigheter att möta elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.³ Skolans personal behöver ökad kunskap

---

³ Skolsituationen för elever med funktionsnedsättningen AD/HD, Skolinspektionen, rapport 2014:09, "Inte enligt mallen" Om skolsituationen för elever i grundskolan med diagnos inom autismspektrumtillstånd, Skolinspektionen, rapport 2012:11, Tillgängliga lärmiljöer? En nationell studie av skolhuvudmännens arbete för grundskoleelever med funktionsnedsättning, Skolverket 2016, rapport 440, "Fortfarande svår skolgång för många

om NPF och om hur lärmiljön kan anpassas utifrån olika individers behov. Många elever far idag illa i den svenska skolan på grund av skolans oförmåga att möta dem utifrån deras förutsättningar, trots att skolförfattningarna är tydliga med att undervisningen ska anpassas. Skulle skolan klara av detta, behöver neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inte längre vara en riskfaktor – såsom också utredningen skriver på s. 156. Skulle skolan klara av sitt uppdrag, skulle frånvaron alltså inte behöva förekomma. Mer korrekt är alltså att funktionsnedsättning är en skolfaktor, och inte en individfaktor, på samma sätt som man resonerar kring särbegåvade elever på sidan 155. Man talar där om att skolan inte har kunnat möta elevens behov, vilket lett till elevens frånvaro.

Att landa i att funktionsnedsättning är en individfaktor, bidrar till eller spär på ett synsätt som handlar om att det är eleven som har svårigheter och inte skolan. Trots att vi vet att skolan har stora svårigheter med att göra lärmiljön pedagogisk tillgänglig för elever. Det är ett synsätt som inte utvecklar den svenska skolan eller ger elever förutsättningar att lyckas i skolan. Det är inte heller ett synsätt som är samhällsekonomiskt lönsamt.

7 Skolmiljöns betydelse för närvaro

7.2.2 Utredningens bedömning om behovet av en nationell utbildning för elevskyddsombud

Utredningens bedömning: Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram innehåll i en nationell utbildning för elevskyddsombud och svara för att information om utbildningen sprids till skolhuvudmän. Huvudmannen bör erbjuda elevskyddsombuden den nationellt framtagna utbildningen på sina skolor.

Attention ser i princip positivt på utredningens bedömning, eftersom elevers möjlighet att företräda sig själva stärks. Men det kan också tolkas som att ett visst ansvar för att skapa en bra lärmiljö och skolorganisation, läggs på eleverna själva. Vi vill poängtera att detta ansvar naturligtvis är huvudmannens och skolledarnas, och med hänsyn till de stora brister som vi ser idag gällande att möta elever med NPF behövs det ordentliga satsningar och krafttag. Ett sådant ansvar kan inte läggas på eleverna. Vi anser att det är andra förslag som behövs i första hand. Om det här förslaget blir verklighet är det viktigt att det ger möjligheter till ett reellt inflytande, samt att en sådan utbildning innehåller ett funktionshinderperspektiv. Vi tycker också att även yngre elever bör ges ett större inflytande och inte endast eleverna i de högre årskurserna.

Utredningen skriver utförligt om vikten av värdegrundsarbete för hög närvaro. Attention ställer sig också frågande till om det stärks tillräckligt av en nationell utbildning för elevskyddsombud. Skolor behöver arbeta aktivt med arbetsro, likabehandling, antimobbning och relationsbyggande elev-personal för att åstadkomma gott klimat och trivsel för att minska frånvaron. Vi vill också lyfta vikten av skolans bemötande av eleverna. Att personalen har tillräcklig kunskap och tid för att möta eleverna och göra lärmiljön tillgänglig är en avgörande pusselbit i arbetet med en god miljö för alla på skolan. Ett inkluderande bemötande i undervisningssituationen med fokus på elevernas styrkor skapar förutsättningar för ett inkluderande bemötande även på rasten. Ett bemötande som präglas av förståelse och respekt ger också ofta samma bemötande tillbaka.

I Riksförbundet Attention's film "Imorgon ska jag vara normal"

(https://www.youtube.com/watch?v=W6rr5_9_D1M) berättar elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar om bland annat bristande förtroende för och dåligt bemötande från lärare

---

elever med NPF" – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen, Riksförbundet Attention 2016.

och andra vuxna inom skolan. Clara berättar hur hon förvisso gick till skolan, men enbart för att hänga i korridorerna och inte delta i några lektioner. Detta pågick under lång tid utan att hon upplevde att någon vuxen tog det på allvar eller försökte göra nånting för henne. Det är en slags brist på inkludering som bidrar till meningslöshet och vanmakt istället för att de vuxna skapar motivation till lust att lära och delaktighet för *alla* elever. Vidare är kränkningar och trakasserier av elever ett stort problem på många skolor, där studier pekar på att elever med neuropsykiatrisk problematik i högre utsträckning är utsatta för trakasserier och mobbing. Även här behöver personalen relevanta kunskaper och adekvata handlingsplaner för att förebygga och åtgärda illa behandling av vissa elever.

Den fysiska tillgängligheten är en viktig aspekt av skolmiljön. För elever med NPF kan den fysiska miljön vara den faktor som gör att närvaron i skolan inte fungerar. Många har stora svårigheter att fungera i en stökig eller bullrig miljö. Det kan handla om klassrum med höga ljudvolym, men också skramliga matsalar som tröttar ut eleven och gör det svårt att orka skoldagen. Det kan också handla om ljus och en miljö med mycket synintryck i form av färgglada väggar som stör koncentrationen och gör eleven trött. Kognitiva funktionsnedsättningar kan också medföra svårigheter att orientera sig i stora skolbyggnader och klara av att ta sig från ett klassrum till ett annat mellan olika lektioner. Det kan också vara problem i den fysiska miljön i kombination med att andra delar av skolmiljön inte är anpassade, som skapar så stora hinder att närvaro till slut inte är möjlig. Den fysiska miljön är för många elever mycket viktig och behöver lyftas i större utsträckning i den här utredningen. Vi ser behov av att skolorna får ett tydligt uppdrag att kartlägga sin skolmiljö utifrån elevers olika behov, och vidta åtgärder.

Attentions erfarenhet är att den fysiska tillgängligheten inte alltid uppfylls utan vi ser behov av ett stärkt arbetsmiljöarbete och tillsyn inom skolan. Arbetsmiljöverket konstaterade nyligen i en rapport att nio av tio skolor har brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet ("Projektrapport för Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn av skolan 2013-2016", rapport 2017:1).

8 Närvaroarbete – från att uppmärksamma och kartlägga till att åtgärda frånvaro

8.12.4 Utredningens förslag om sammanhållna skoldagar

Utredningens förslag: Skolarbetet ska förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar.

Attention ser positivt på förslaget om att skoldagarna ska vara sammanhållna. Vi vill samtidigt göra utredningen uppmärksam på att längre raster kan vara viktig tid för återhämtning för elever, däribland elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, som kan uppleva skolans miljö som påfrestande och uttröttande att vara i. Många elever kan också behöva längre tid för att förflytta sig mellan olika klassrum och där korta raster riskerar att skapa stress och svårigheter att delta i gemenskapen. Det är viktigt att schema och skolans miljö skapar goda förutsättningar för alla elever att vistas i skolan och klara av kunskapsinhämtningen i skolan.

8.13 Utvärdering och forskning av åtgärder för att främja närvaro och minska frånvaro

Hur arbetet med närvarofrämjande åtgärder kan förbättras

I inledningen av detta kapitel står att "Utredningen ska även föreslå hur arbetet med närvarofrämjande åtgärder kan förbättras samt sprida kunskap om, och exempel på arbete med

närvarofrämjande arbete”. I utredningen står att ”Det vetenskapliga stödet för vad som kan förebygga frånvaro och främja närvaro är begränsat”.

Vi tror att man redan idag vet ganska mycket om vad som främjar närvaro. Att elever trivs, ett bra bemötande, förståelse, att elever blir lyssnade på och att vuxna bryr sig, att de är i en miljö som ger dem förutsättningar och stöd när det behövs. Dessa faktorer är också väsentliga komponenter i att främja närvaro hos elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Men sannolikt också när det gäller att främja närvaro även hos elever utan NPF.

I skriften 10 orsaker till avhopp⁴, redovisas svar på ungdomarnas syn på problem med avhopp från gymnasieskolan. De skäl som hamnar först är 1. Mobbning, socialt utanförskap, 2. Brist på pedagogiskt stöd i skolan, 3. Vuxna som inte bryr sig, 4. Dåligt bemötande i skolan. På frågan om hur en perfekt skola skulle se ut och vad som hade kunnat hindra dem från att sluta gymnasieskolan i förtid lyfte ungdomarna fram: lärare och andra vuxna som bryr sig och inte blundar för problem, tillräckligt pedagogiskt stöd, mindre klasser och grupper.

Med kunskap ökar förståelsen. Idag är kunskapen om NPF inte tillräcklig ute i skolorna. För att öka förutsättningarna för att ovanstående faktorer ska uppfyllas, behöver varje lärare ha kunskap om NPF och kompetens att möta elever med NPF. Vi saknar därför förslag som handlar om att tillförsäkra att lärarutbildningen innehåller kunskap om NPF. Vi saknar också förslag som handlar om att tillförsäkra även rektorer sådan kunskap.

9 Problematisk frånvaro

9.2 Förslag och bedömning om skyldigheter att utreda och vidta åtgärder vid problematisk frånvaro

Utredningens förslag: Rektorns, huvudmannens och hemkommunens ansvar för att vidta åtgärder om en elev är frånvarande från den obligatoriska verksamheten i sådan omfattning att frånvaron riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål ska tydliggöras i skollagen. Ansvaret innebär att om en elev är frånvarande från den obligatoriska verksamheten i sådan omfattning att frånvaron riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål ska en utredning av orsakerna till frånvaron göras skyndsamt.

Rektorn ansvarar för utredningen och för att åtgärder vidtas som skäligen kan krävas för att få eleven att delta i den verksamhet som anordnas.

Utredningen ska göras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare.

Samråd ska även ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt.

Rektorn ska se till att frånvaro som riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål snarast anmäls till huvudmannen.

Attention tillstyrker förslaget om att skyldigheten att utreda och vidta åtgärder tydliggörs i skollagen samt att dessa ska ske skyndsamt. Att utredningen görs skyndsamt är mycket viktigt. Det bör också vara tydligt att det vid tveksamheter är bättre att göra en utredning än att ”vänta och se”. Det framgår också av betänkandet att en utredning förutsätter att både skolpersonal och personal inom elevhälsan har kunskap om riskfaktorer för frånvaro, om upptäckt och åtgärder samt beprövad erfarenhet och forskning om frånvaro. Med anledning av det saknar vi förslag som handlar om hur personalen ska få den här kunskapen, dvs. kunskap om riskfaktorer, men också kunskap om åtgärder som handlar om bemötande av och förståelse för elever med NPF. I

---

⁴ 10 orsaker till avhopp. 379 unga berättar om avhopp från gymnasiet. Temagruppen Unga i arbetslivet 2013:2.

utredningen pekas NPF ut som en riskfaktor om eleven utsätts för brister i förståelse, anpassning och stöd.

Vi vill också betona vikten av att huvudman och skolledning tar fram strukturer som ser till att det finns ett förebyggande arbete på skolan som minskar risken att elever hamnar i frånvaro och studieavbrott. Vår erfarenhet är att brister i stöd leder till frånvaro för många elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det säger sig självt att när man inte klarar av tillvaron i skolan eller får förutsättningar att lära sig, leder det till sämre självkänsla, trötthet och känslor av misslyckanden. Här ser vi att tydliga strukturer, rutiner, samarbetsformer och mål samt kompetensutveckling i bland annat neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är viktiga komponenter för att främja närvaro och förebygga frånvaro. Skolan måste bli bättre på att fånga upp och agera på de signaler som kommer från vårdnadshavare och elever om att skolsituationen inte fungerar för eleven. Det görs inte i tillräcklig utsträckning idag. Våra föräldrar beskriver hur de behöver kämpa för att barnet ska få adekvat stöd i skolan, med (för många) sämre hälsa som följd.⁵ Att inte möta de behov som finns är, ur ett långsiktigt perspektiv, ett slöseri med samhällets resurser.

Attention tillstyrker också att samråd med elev och vårdnadshavare, samt elevhälsan ska ske. Att elever och föräldrar medverkar i utredningen är mycket viktigt, då de ofta har god kunskap om vad som behöver göras annorlunda för att skolsituationen ska fungera bättre. I utredningen och planerandet av dessa åtgärder ska stor hänsyn tas till elevens egna upplevelser av vilka åtgärder som skulle behövas.

Vi är också positiva till att frånvaron anmäls till huvudmannen snarast. Det är viktigt att huvudmannen har kunskap om detta, då huvudmannen kan behöva stödja skolans ledning i att främja närvaro och förebygga samt åtgärda frånvaro.

Utredningen lägger inga motsvarande förslag gällande gymnasieskolan, vilket vi beklagar. Vi ser behov av att motsvarande tydlighet gällande utredning, dokumentation samt vidtagande av åtgärder också bör finnas i den lagstiftning som reglerar gymnasieskolans. Sådana kan på avgörande sätt bidra till elevers möjlighet att fullfölja en gymnasieutbildning och möjligheter att få adekvat stöd och bemötande där skolan tidigare har brustit.

9.2.1 Förslag om dokumentation

Utredningens förslag: De åtgärder som vidtas med anledning av frånvaro som riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål ska dokumenteras. Rektorn ansvarar för att sådan dokumentation görs.

Attention tillstyrker förslaget om att åtgärderna som vidtas med anledning av frånvaron ska dokumenteras. Även utredningen bör också med självklarhet dokumenteras inkluderat hur bedömningen av behovet av den specifika åtgärden har gjorts samt vad eleven själv haft för synpunkter och önskemål kring dessa samt vad vårdnadshavaren har framfört. Dokumentationen bör också specificera planeringen för genomförandet av åtgärden, en ansvarig kontaktperson för detta samt hur och när åtgärden ska följas upp.

---

⁵ ”Fortfarande svår skolgång för många elever med NPF” – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen, Riksförbundet Attention 2016.

I de årskurser där betyg inte sätts har elever rätt till en individuell utvecklingsplan (IUP) där extra anpassningar dokumenteras för att säkerställa elevernas stödbehov och utbildning. När det handlar om stödinsatser i övriga årskurser finns inte motsvarande dokument, vilket kan leda till att behövlig dokumentation uteblir. Att stödinsatser dokumenteras så att de följs av elevens samtliga lärare, utvärderas och följs upp samt, inte minst förs vidare, exempelvis i samband med skolövergångar är mycket viktigt för att ge elever som behöver anpassningar en bra skolgång och främja närvaro. Vi saknar därför förslag som säkerställer dokumentation även i samband med stödinsatser såsom anpassningar i dessa årskurser.

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om åtgärder vid frånvaro.

Attention tillstyrker utredningens förslag förutsatt att organisationer som företräder olika elevgrupper får möjlighet att delta i arbetet för att ta fram dessa samt möjlighet att lämna synpunkter på dessa innan de antas.

9.2.3 Utredningens bedömning av problematisk frånvaro

Utredningens bedömning: Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram allmänna råd om bedömning av frånvaro som riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål.

Attention tillstyrker utredningens förslag. I framtagandet av detta bör Skolverket samverka med SPSM. Även här bör självklart funktionshindersorganisationerna och brukarorganisationerna medverka.

10 Elevhälsans viktiga roll

10.8 Utredningens bedömning om elevhälsans arbete

Utredningens bedömning: Regeringen bör tillsätta en särskild utredare som ska föreslå hur elevhälsans främjande, förebyggande samt åtgärdande arbete kan konkretiseras. Elevhälsans uppgifter bör konkretiseras närmare i lagstiftning.

Även om Attention inte avstyrker utredningens bedömning är vi tveksamma till om ytterligare utredning kring elevhälsan behövs. Idag finns det kunskap om vad som behövs och det finns styrdokument, men de följs inte. Skulle skolan arbeta målmedvetet med ett systematiskt kvalitetsarbete där uppföljningar, utvärderingar och vidareutbildning av personalen är viktiga delar skulle elevhälsan fungera mycket bättre. Det kräver ett medvetet ledarskap och kunskap om funktionsnedsättningar så att rätt beslut fattas, och huvudmannen måste ge förutsättningar för detta. Vi befarar att en utredning riskerar att skjuta det stora behovet av lösningar framför sig, på bekostnad av eleverna. Vi anser att elevhälsan omgående behöver få ökade resurser och en god organisation för att få reella möjligheter att uppfylla sitt uppdrag. Behoven av en välfungerande elevhälsa är stora och akuta. Vår bild är, liksom utredningens, att elevhälsan i dagsläget agerar när problem uppstår. Det viktiga förebyggande arbetet som handlar om elevens rätt till utbildning får stå tillbaka. I skolor där elevhälsopersonal, såsom kuratorer, bara har några timmars arbetstid per vecka eftersom tjänsten är fördelad på ett antal olika skolor räcker tiden sällan till för att ens arbeta med de problem som dyker upp. På vissa skolor saknas helt specialpedagogisk kompetens.⁶ Vi ser ett behov av en elevhälsa som aktivt syns och verkar ute i skolans verksamhet för att sänka

---

⁶ Skolsituationen för elever med funktionsnedsättningen AD/HD, Skolinspektionen, rapport 2014:09

trösklarna för elever som har behov av stöd från elevhälsan att ta kontakt med dem. Det är också avgörande att elevhälsans personal har en aktiv och ständig dialog med lärarna och annan skolpersonal så att tillgängliga lärmiljöer skapas och adekvata anpassningar görs utifrån barns olika behov.

Angående elevhälsans sammansättning och resurser behöver den matcha de behov som finns på skolan, vilket innebär att en ordentlig kartläggning behöver göras. Vår erfarenhet är att tillräcklig kunskap om NPF ofta inte finns inom elevhälsan. I Skolverkets rapport *Tillgängliga lärmiljöer?*⁷ framgår också att det ofta saknas specialpedagogisk handledning för lärarna när de behöver hjälp med att anpassa sin undervisning till utmaningar som brukar förknippas med NPF. Regeringen har föreslagit att kunskap om NPF ska ingå i speciallärare- och specialpedagogutbildningarna, vilket vi ser mycket positivt på. Men många av de speciallärare och specialpedagoger som redan arbetar ute i verksamheterna behöver ökad kunskap om våra diagnoser. Här saknar vi förslag som tillgodoser det behovet.

Vi ser också att andra kompetenser behöver tillföras elevhälsan för att möta olika behov. För att möta behovet hos elever med språkstörning behöver till exempel tillgång till logopedkompetens med skolkompetens och kompetens om språkstörning finnas. Vi har också sett att arbetsterapeuter kan bidra med andra perspektiv och kunskap som gynnar skolsituationen för elever med funktionsnedsättning.⁸

För att tidigt uppmärksamma och ge stöd till elever behöver skolan samverka med förskolan och vidta åtgärder utifrån relevant information om barns behov. Vi tror också att möjligheten att ge elever tidiga insatser skulle förbättras om samtliga elever i samband med första besöket hos skolsköterskan inte bara fick mäta sig, väga sig och testa synen utan också göra tester som visar på de kognitiva funktionerna.

11 Motivation till närvaro – studie- och yrkesvägledning

11.5 Utredningens bedömning om studie- och yrkesvägledning

Utredningens bedömning: En särskild utredare bör tillsättas med uppdrag att föreslå åtgärder för att öka elevernas tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför framtida studie- och yrkesval kan tillgodoses.

Attention är enig med utredningen i bedömningen att tillgången till studie- och yrkesvägledande kompetens på landets grundskolor är viktig och att den behöver öka. Dock så ser vi ett behov av detta omgående och menar därför att en förstärkning av denna form av stöd behöver ske även under den tid som krävs för en sådan utredning som bedöms behövas av denna utredning. Vi ser behov av att kunskap om NPF och grundläggande specialpedagogik ingår i studie- och yrkesvägledarutbildningen samt att befintliga studie- och yrkesvägledare får adekvat kompetensutveckling i NPF där tillräcklig sådan kunskap saknas.

---

⁷ Tillgängliga lärmiljöer? Skolverket

⁸ Projektet Vägar till arbete drevs av Hjälpmedelsinstitutet under åren 2011 till 2014 med stöd från Arvsfonden.

11.6 Utredningens förslag om studie- och yrkesvägledning

Utredningens förslag: Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör dennes uppgifter, ska uppmärksamma elever som är frånvarande från den obligatoriska verksamheten i sådan omfattning att frånvaron riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål och informera och vägleda dessa elever inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen.

Attention tillstyrker delvis utredningens förslag. Vi ser att prioriteringen i studie- och yrkesvägledarens arbete bör ske utifrån en helhetsbedömning där frånvaro är en betydande, men inte enskild, faktor. Även elever med begynnande frånvaro alternativt bristande eller sjunkande resultat i skolan bör prioriteras, samt elever som identifierats av exempelvis elevhälsan vara i behov av sådan vägledning. Ju längre vägen tillbaka till en fungerande skolgång är desto mer motivationsarbete krävs för att eleven ska välja detta, varför det är viktigt att fånga upp elever i behov av detta i ett så tidigt skede som möjligt. Vi ser det också som viktigt att elever tidigt får kunskap om vilka olika inriktningar som är möjliga efter grundskolans avslut, där vetskapen om att det finns möjlighet att studera en specifik inriktning eller med ett specifikt upplägg som kanske passar eleven bättre kan bidra med ökad motivation. Vi ser det också som viktigt att studie- och yrkesvägledarens arbete kommer in som ett perspektiv i ett större stödjande arbete med exempelvis elevhälsan i de fall det inte är uppenbart obehövt.

12 Samverkan – närvaro med gemensamma krafter

12.5.2 Utredningens bedömning om samverkan inom skolenheten med elevhälsan

Utredningens bedömning: Rektorn bör tillsammans med elevhälsan utveckla arbetssätt och en organisation som underlättar lärares möjlighet att få råd och stöd från elevhälsan kring bemötande av elever, vilket kan bidra till att förebygga frånvaro och främja närvaro.

Attention tillstyrker bedömningen, men anser att det istället bör vara ett förslag från utredningen. Vi tycker också att detta behöver formuleras tydligare genom att rektorn ”ska” göra detta, och inte bara ”bör”. Vi anser också att den sista bisatsen kan strykas, dvs. den som lyder ”vilket kan bidra till att förebygga frånvaro och främja närvaro”. En sådan organisation och arbetssätt är viktigt inte bara för att förebygga frånvaro och främja närvaro utan överlag för att se till att eleverna får tillgång till en likvärdig utbildning.

Att lärare får ta del av den specialistkunskap som elevhälsan besitter, och att elevhälsan får del av elevernas och lärarnas behov är mycket viktigt i arbetet med att främja närvaro, därför behöver vägarna mellan lärare och elevhälsa vara enkla och tydliga. I arbetet med att skapa goda förutsättningar i skolan för alla elever är elevhälsan en avgörande komponent. Rektorns uppgift är att se till att sådana strukturer finns på skolan och att kontakterna mellan lärare och elevhälsa är snabba, enkla och av god kvalitet. Det inbegriper resurser som är anpassade efter elevernas behov, såväl personella som kunskapsmässiga. Här ser vi behov av ökad kompetens om NPF, bemötande av elever med NPF och hur lärmiljön kan anpassas. Ökad kompetens behövs både hos lärarna, men också hos speciallärare och specialpedagoger. Vi ser ett stort behov av att man i kommunerna säkrar spetskompetens inom NPF.

12.6.3 Utredningens bedömning avseende kunskap om riskfaktorer

Utredningens bedömning: Personal som möter barn och ungdomar inom skolväsendet, socialtjänst och hälso- och sjukvård bör ha aktuell kunskap om riskfaktorer för problematisk frånvaro för att kunna förebygga frånvaro och främja närvaro.

Attention instämmer i utredningens bedömning men ser behov av ett mer konkret förslag för att detta ska bli verklighet. Vi ser också att samverkan mellan exempelvis elevhälsans verksamhet och andra stödinstitutioner, såsom barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten, behöver förtydligas så att det inte uppstår glapp emellan dessa verksamheter där elever skickas fram och tillbaka utan att något stödjande arbete inleds. Detta ser vi som mycket angeläget då forskningen entydigt visar på vikten av tidiga insatser, men också då detta kan lägga en grund för elevens framtida inställning till och förtroende för samhällets institutioner och vårdssystemen.

Vi anser att rektor bör få ett tydligt ansvar att skapa samverkansformer mellan skolan och andra aktörer. Här kan man tänka sig en gemensam utbildningsinsats mellan de olika insatserna, där man också diskuterar hur man ska samverka när behoven finns. En sådan insats skulle skolmyndigheterna kunna ta fram tillsammans med Socialstyrelsen.

Andra synpunkter från Attention gällande samverkan och detta avsnitt

Utredningen lyfter vikten av en fungerande samverkan, men pekar också på brister som finns idag. Trots att det förs flera intressanta och goda resonemang kring viktiga delar i samverkan, leder de inte till förslag. Till exempel lyfts samordnad individuell plan (SIP) som ett hjälpmedel för att få till en fungerande samverkan. Vi tycker att det är en brist att utredningen inte föreslår att skolan ska bli en del av arbetet med SIP.

Utredningen lyfter fram behovet av samverkanskompetens och har tittat på examensmålen för ett antal grundutbildningar. Man har då sett att den enda relevanta utbildning där utredningen inte finner examensmål om samverkan är den statliga rektorsutbildningen, och hänvisar till slutbetänkande SOU 2010:95 där man lagt ett förslag om att Skolverket bör få i uppdrag att följa upp och utvärdera rektorsutbildningen gällande samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa och därmed sammanhängande sekretesslagstiftning. Utredningen väljer tyvärr att inte lägga några förslag då ”det ingår i examensmålen för de i sammanhanget relevanta utbildningarna samt på grund av att vi inte har kunskap om hur kursmomenten fungerar och vilken effekt de ger på praktisk samverkan”, trots att man just konstaterat att sådana mål inte finns för rektorsutbildningen.

Eftersom skolans ledare har en nyckelroll i arbetet med att skapa fungerande samverkansstrukturer ser vi en brist i att utredningen inte föreslår en översyn av rektorsutbildningen i detta syfte. Här finns en konkret möjlighet att lyfta rektorernas roll och stärka dem i det fundamentala arbetet i att skapa en skolorganisation som skapar förutsättningar för alla elever. Skolchefernas roll i det arbetet vill vi också lyfta.

Utredningen skriver att ”Det är utredningens uppfattning, att verksamheter som själva identifierar behov av samverkan för att lyckas lösa ett gemensamt och svårt problem, bedriver omvärldsbevakning och skaffar sig kunskap om problematisk frånvaro åstadkommer en mer välfungerande samverkan än vad reglering av samverkan kan leda till.” Attention kan instämma i att det kan vara så, men finner ändå utredningens hållning som otillfredsställande. Brister i samverkan har konstaterats, och brister i samverkan är ett välkänt problem som går ut över eleverna och deras familjer. Idag far barn illa, på grund av myndigheters oförmåga att samverka med varandra. Därför kan vi inte vänta på att kommunerna själva ska ta egna initiativ. Samhället

behöver hjälpa till för att komma igång med arbetet. Här är regleringar ett alternativ för att påskynda utvecklingen.

13 Överlämningar vid övergång inom och mellan skolor

13.3.4 Utredningens förslag

Utredningens förslag: En systematisk överlämning ska göras när elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från en skolenhet till en annan skolenhet inom skolformen eller mellan skolformerna. Överlämningen avser relevanta uppgifter som kan behövas för att underlätta elevernas övergångar mellan skolenheter.

Attention tillstyrker utredningens förslag om att systematiska överlämningar ska göras när elever övergår från en skolenhet till en annan. Idag brister överlämningar alltför ofta, som också utredningen påpekat, vilket inte minst kan leda till att elever med behov av extra stöd går miste om det stöd och de anpassningar man tidigare haft och får onödiga svårigheter i skolsituationen, vilket kan bidra till frånvaro. Det vi dock saknar i förslaget är emellertid att inte kravet på systematiska överlämningar även omfattar förskolan-skolan. Den kunskap som inhämtats i förskolan och de upptäckter som gjorts i förskolan om barnet och barnets behov är viktig information för skolan att arbeta vidare med för att ge tidiga insatser.

Som utredningen skriver är en framgångsfaktor att det finns ett förtroende och ett samarbete mellan skolan och vårdnadshavare, och vi vill också understryka vikten av att eleven ges möjlighet att vara delaktig. För elever med NPF eller behov av extra stöd blir det extra viktigt att lyssna till eleven och höra hur hen ser för behov av stöd och anpassningar, och förebygga frånvaro. Genom att i god tid börja förbereda en överlämning tillsammans med eleven finns det möjlighet för eleven att vara delaktig i att bestämma vilket stöd hen kan få på mottagande skola, samt förbereda eventuella samtycken så att stödet är på plats så tidigt som möjligt på nya skolan. Exempelvis ESS-Gymnasiet i Stockholm arbetar vidare med så kallade "in-samtal" för nya elever, där de genomför intervjuklivande samtal för att få veta så mycket som möjligt om elevens förutsättningar och vad som funkar bra respektive är riskfaktorer. Det är ett väldigt bra sätt att tillsammans ta vid erfarenheter och kunskaper från tidigare skolår och ett bra komplement till information som överlämnas från förra skolan.

13.3.5 Förslag om lärarens roll vid övergångar

Utredningens förslag: I läroplanerna för de obligatoriska skolformerna ska det anges att läraren vid övergångar mellan skolor och skolformer särskilt ska uppmärksamma elever vars frånvaro riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål för att underlätta elevernas övergångar mellan skolor och stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Attention är positiva till att man vid övergångar särskilt ska uppmärksamma de elever vars frånvaro riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling, men efterfrågar tydligare direktiv om hur det i praktiken bör göras. Vidare är det centralt att alla ansvariga och med inflytande samarbetar för att få till bra övergångar för dessa elever och att fler än läraren är delaktiga, varför förslaget om att särskilt uppmärksamma dessa grupper kanske inte enbart borde gälla lärare utan även rektor och elevhälsan, med flera.

13.3.6 Förslag om uppgift om ogiltig frånvaro i avgångsintyg

Utredningens förslag: I likhet med terminsbetyg ska omfattningen av elevens ogiltiga frånvaro redovisas i elevens avgångsintyg.

Vi ställer oss frågande till det etiska i att låta frånvarosiffror skrivas in på individnivå, om frånvaron är relaterad till skolans brister. Vi avstyrker förslaget.

14 Ett systematiskt kvalitetsarbete för att minska frånvaro och stärka närvaro

14.5 Utredningens bedömning om systematiskt kvalitetsarbete

Utredningens bedömning: Utredningen anser att den nuvarande regleringen av kvalitetsarbetet är tillräcklig och har därför inga förslag avseende detta. Utredningen bedömer dock att kvalitetsarbetet måste förbättras i skolorna. Utredningen anser att både skolor och huvudmän bör bedriva ett målstyrt systematiskt kvalitetsarbete för att främja närvaro och förebygga frånvaro.

Av utredningen framgår brister i det systematiska kvalitetsarbetet. Skolinspektionens granskningar och andra rapporter visar också att många skolor har svårt att ge elever en likvärdig utbildning och förutsättningar att nå målen. Där det finns ett medvetet kvalitetsarbete med mål att alla elever ska klara skolan, är förutsättningarna för att upptäcka brister och åtgärda dem större. Det ger skolledning incitament till att göra ändringar i verksamheten och kompetensutveckla personalen där det behövs. Det strategiska arbetet tror vi är en viktig del i skapandet av en skola som skapar förutsättningar för alla elever. Därför är det otillfredsställande att ingen åtgärd föreslås för att förbättra arbetet. Rektors och huvudmannens ansvar för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete behöver skärpas och vi vill se riktade insatser mot skolans ledning.

Vi vill till exempel se förslag som handlar om att rektorsutbildningen ska innehålla kunskap om NPF och grundläggande specialpedagogik. I planering av skolans verksamhet och för att kunna göra viktiga prioriteringar, behöver rektor ha tillräcklig kunskap om elevers olika behov och förutsättningar. I utbildningen behöver ett speciellt fokus läggas vid rektorns roll och hur skolan organiseras för att framgångsrikt kunna möta elever med funktionsnedsättning.

Skolcheferna och huvudmännen spelar också en avgörande roll i uppbyggnaden av en skolorganisation som ger alla elever möjlighet att lyckas. Vi vill se insatser som är direkt riktade mot den målgruppen, då deras möjligheter att stödja och uppmuntra rektorerna är ofrånkomligt viktiga pusselbitar i ett förändringsarbete. Vi skulle vilja se en utbildningsinsats med huvudmännen som målgrupp. Vi tror att Sveriges Kommuner och Landsting skulle vara en bra aktör för ett uppdrag som handlar om att nå målgruppen. I en sådan utbildningsinsats behöver självklart funktionshinders- och brukarorganisationerna medverka.

15 Huvudmannens skyldigheter och hemkommunens åtgärder inom ramen för skolpliktsbevakningen

15.2.2 Utredningens förslag om huvudmannens ansvar

Utredningens förslag: I likhet med vad som gäller för offentliga huvudmän ska enskilda huvudmän se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång. När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet med annan huvudman än hemkommunen eller är frånvarande på ett sätt som riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål ska både offentliga och enskilda huvudmän lämna uppgift om detta till hemkommunen.

Attention tillstyrker förslaget.

16 Hemkommunens ansvar för samordnande av insatser

16.4 Utredningens förslag avseende hemkommunens ansvar för samordning av insatser

Utredningens förslag: Hemkommunen ska i frågor som rör elever med frånvaro som riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs om inte en sådan samordning är uppenbart obehövlig.

Attention ser positivt på förslaget. Det är viktigt att frågan lyfts på hög nivå och att kommunen tar ett ansvar för att en fungerande samverkan kommer till stånd, men även huvudmännen för de fristående skolorna behöver involveras i detta ansvar. Det är också viktigt att samverkan blir verklighet på alla nivåer. Även den enskilda skolan, inklusive fristående skolor, behöver upprätta fungerande samverkansformer med instanser såsom socialtjänst och BUP. Därför behöver också rektorns ansvar lyftas fram.

Ett sätt att lösa frågan om resurser, är att skapa en gemensam budget för samverkan mellan de olika instanserna. En sammanhållande chef över samverkan ökar också signalvärdet och ger goda förutsättningar för att samverkan kommer till stånd.

Det är också viktigt för oss att lyfta fram att ansvaret för att samordna insatserna måste gälla där det finns behov av insatser och inte bara när det gäller problematisk frånvaro. Får eleven insatser även från andra instanser behöver samordning ske för att skapa bäst möjliga förutsättningar och undvika att saker faller mellan stolar.

Idag regleras samverkan mellan socialtjänsten och vården genom samordnad individuell plan (SIP). Det innebär att socialtjänst och vården är skyldiga att initiera och medverka på möten när en person har behov av insatser från både socialtjänsten och vården. Det är en brist att skolan inte omfattas av detta lagkrav. Det finns behov av att skolan också finns med i detta lagreglerade samverkansarbete.

17 Tillsyn – ett stöd i närvaroarbetet

17.5 Utredningens bedömning om en kvalitetsgranskning av skolors närvaroarbete

Utredningens bedömning: Statens skolinspektion bör ges i uppdrag att göra en kvalitetsgranskning av skolornas närvaroarbete.

Attention tycker att det är bra att Skolinspektionen får i uppdrag att göra en kvalitetsgranskning av skolornas närvaroarbete. Men vi vill också framhålla vikten av att skolorna får ett bra stöd i detta arbete så att det ger resultat. Det är ett förändringsarbete där skolorna behöver stöd från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Skolverket, Skolinspektionen, Socialstyrelsen och inte minst Sveriges kommuner och landsting, kommunernas intresseorganisation.

När det gäller utredningens uppdrag att undersöka om de åtgärder som Skolinspektionen kan vidta inom ramen för sin tillsyn är ändamålsenliga för att minska frånvaro och öka närvaro, vill vi framhålla att Skolinspektionens tagit fram många bra rapporter. För vår målgrupp kan särskilt nämnas de två kvalitetsgranskningar som har gjorts över skolsituationen för elever med ADHD respektive autismspektrumtillstånd.⁹ Problemet är att det händer för lite ute i skolorna efter dessa rapporter, trots att det kan framgå tydligt vad som behöver förbättras. Skolinspektionens rapporter bör i större utsträckning användas som ett verktyg i ett löpande kvalitetsarbete i att förbättra skolan för eleverna. Både ute i verksamheterna, men också på myndighetsnivå. Till exempel skulle de kunna lyftas i högre grad av Skolverket. Man skulle också kunna tänka sig en ordning där Specialpedagogiska skolmyndigheten får mandat att stödja en verksamhet där det finns utvecklingsområden.

Även när det gäller enskilda anmälningsärenden får vi höra att Skolinspektionens beslut inte alltid lett till behövliga förändringar för eleven. Därför är det viktigt att uppföljningar görs så att behövliga förändringar säkerställs, samt att elev och vårdnadshavare görs delaktiga.

Övriga synpunkter

Elever med NPF är överrepresenterade när det gäller omfattande frånvaro.¹⁰ Trots att betydelsen av en tillgänglig lärmiljö för alla elever lyfts fram och behov av ökad kunskap hos skolans personal om funktionsnedsättningar och exempelvis hjälpmedel, föreslår inte utredningen en ändring av lärarutbildningen så att lärarna får metoder och verktyg att skapa en lärmiljö som passar även elever med funktionsnedsättning. Vi saknar ett sådant förslag som innebär att lärarutbildningen ska innehålla kunskap om NPF, i synnerhet när vi vet att dagens lärarutbildning endast innehåller 7,5 obligatoriska högskolepoäng i grundläggande specialpedagogik. Vi saknar också förslag som tillgodoser det behov av ökad kunskap om NPF som finns inom dagens elevhälsa. Regeringens förslag att kunskap om NPF ska ingå i speciallärar- och specialpedagogutbildningarna, omfattar blivande speciallärare och specialpedagoger. Men många av de speciallärare och specialpedagoger som redan arbetar ute i verksamheterna behöver också ökad kunskap om våra diagnoser.

---

⁹ Skolsituationen för elever med funktionsnedsättningen AD/HD, Skolinspektionen, rapport 2014:09, ”Inte enligt mallen” Om skolsituationen för elever i grundskolan med diagnos inom autismspektrumtillstånd, Skolinspektionen, rapport 2012:11

¹⁰ Omfattande ogiltig frånvaro i Sveriges grundskolor, Skolinspektionen, Kvalitetsgranskning 2016.

Vi saknar också förslag som handlar om att rektorsutbildningen ska innehålla kunskap om NPF och grundläggande specialpedagogik. Vi saknar också förslag som handlar om att skolan ska ingå som en självklar aktör i det lagreglerade arbetet med samordnad individuell plan (SIP). Skolan behöver tillhandahålla strukturer och rutiner som gör att elever fångas upp tidigt och får stöd och anpassningar, där det finns etablerade samverkansrutiner med andra relevanta aktörer, t.ex. BUP och socialtjänst. En organisation med ett medvetet ledarskap kan skapa en tillgänglig lärmiljö.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande

Riksförbundet Attention – för barn, ungdomar och vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionshinder (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom t.ex. skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, Språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna.